

การตรวจสอบความจริงในชั้นเจ้าพนักงานกับการคุ้มครองสิทธิ ของผู้ถูกกล่าวหา: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ถูกกล่าวหาเป็นบุคคลวิกลจริต

อรกนก ทับทิมทอง*

รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์**

บทคัดย่อ

การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ รัฐมีหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาและความยุติธรรม รัฐไม่ถือว่าเป็นปรักษกับประชาชน การดำเนินคดีอาญาอาศัยหลักการตรวจสอบ โดยมีพนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการเริ่มคดีอาญาหรือสอบสวนคดีอาญา แต่การดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวนถือว่าเป็นการดำเนินคดีอาญาเพื่อพนักงานอัยการ

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า การดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน พนักงานสอบสวนมิได้ดำเนินคดีตาม“หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ”เมื่อมีความผิดเกิดขึ้นพนักงานสอบสวนมิได้มีการตรวจสอบความจริง แต่พนักงานสอบสวนจะใช้มาตรการบังคับในการเอาตัวผู้ต้องหาไว้ในอำนาจรัฐโดยมิได้มีการตรวจสอบความจริง และในการรวบรวมพยานหลักฐานพนักงานสอบสวนจะรวบรวมแต่พยานหลักฐานในทางที่เป็นผลร้ายเพียงด้านเดียวอันเป็นการกระทบสิทธิของผู้ต้องหาโดยเฉพาะ และในระหว่างสอบสวนพนักงานสอบสวนทราบหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าคุณต้องหาที่มีความวิกลจริตหรือไม่สามารถต่อสู้คดีได้พนักงานสอบสวนจะงดการสอบสวน หรือผู้ต้องหาที่มีความวิกลจริตแต่สามารถต่อสู้คดีได้พนักงานสอบสวนจะดำเนินคดีต่อไป โดยไม่ได้ส่งผู้ต้องหาไปให้แพทย์ตรวจถึงความวิกลจริตและความสามารถในการต่อสู้คดี หรือกรณีที่มีการส่งไปให้แพทย์ตรวจก็มิได้มีการรวบรวมผลการตรวจของแพทย์หรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับความวิกลจริตไว้ในสำนวนการสอบสวน แสดงให้เห็นว่าการสอบสวนของพนักงานสอบสวนไม่มีความเป็นภววิสัย (objectivity)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138 โดยพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่จะตรวจสอบความจริงและรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหา รวมถึงอาการความวิกลจริตไว้ในสำนวนการสอบสวน และแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14/1 ให้พนักงานสอบสวนส่งผู้ต้องหาที่วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ หรือผู้ต้องหาที่มีความวิกลจริตแต่สามารถต่อสู้คดีได้ไปให้แพทย์

*นักศึกษาลัทธิสุตธรรมศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

**ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตเวชทำการตรวจ ในการส่งผู้ต้องหาไปตรวจให้พนักงานสอบสวนทำคำร้อง พร้อมความเห็นต่อพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการเป็นผู้พิจารณาในการสั่งให้ส่งผู้ต้องหาไปตรวจ และรวบรวมผลการตรวจของแพทย์และหลักฐานเกี่ยวกับความวิกลจริตไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย ตลอดจนปรับปรุงประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีในเรื่องการตรวจสอบความจริงในชั้นเจ้าพนักงานกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาซึ่งเป็นบุคคลวิกลจริต

1. บทนำ

การดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) โดยมีพนักงานอัยการเป็นเจ้าพนักงานที่มีอำนาจในการสั่งคดีและฟ้องคดีอาญาต่อศาล ส่วนในประเทศภาคพื้นยุโรปการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐพนักงานอัยการเป็นเจ้าพนักงานหลักของรัฐ ในการดำเนินคดีอาญาชั้นสอบสวนฟ้องร้องจะเห็นว่าการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเช่นเดียวกับประเทศภาคพื้นยุโรป แต่จะมีความแตกต่างกันตรงที่การดำเนินคดีอาญาในประเทศภาคพื้นยุโรปนั้นพนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่เริ่มคดีอาญาเองได้หรือมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้ แต่การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตำรวจเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการเริ่มดำเนินคดีอาญาหรือสอบสวนคดีอาญาเพื่อพนักงานอัยการ (คณิต ฅ นคร, 2552: 25-26)

การดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงานในปัจจุบันมิได้เป็นไปตาม “หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ” เมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้นพนักงานสอบสวนจะดำเนินการจับกุมผู้ต้องหาในทันทีโดยมิได้มีการสอบสวนหรือตรวจสอบความจริงก่อน เมื่อจับกุมแล้วจึงจะตรวจสอบความจริงในภายหลัง ในการตรวจสอบความจริงพนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานในทางที่เป็นผลร้ายแก่ผู้ต้องหา ส่วนพยานหลักฐานที่เป็นผลดีและเป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องหาทางกรมจะไม่สนใจให้พนักงานสอบสวนรวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน และระหว่างการสอบสวนพนักงานสอบสวนจะยื่นคำร้องต่อศาลโดยอ้างว่ายังมีพยานหลักฐานอีกมากที่ต้องทำการตรวจสอบจึงขอให้สั่งขังผู้ต้องหาซึ่งต้องสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามที่กล่าวหาต่อไปก่อนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรค 4 ถึงวรรค 6 โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรค 6 ที่บัญญัติว่า

“ในกรณีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไปจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินแปดสิบสี่วัน”

ทางปฏิบัติดังกล่าวจึงเป็นที่มาหรือช่องทางของการทำให้ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยตกเป็น “กรรมในคดี” (Procedural object) ได้ง่าย อันเป็นการคาดคั้นผู้ต้องหาเพื่อให้ได้ความจริงจากผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชน ผ่าฝืนหลักการที่สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะพิพากษา (คณิต ฅ นคร, 2558: 149-150) จะเห็นได้ว่าในการดำเนินคดีอาญาพนักงานสอบสวนจะใช้มาตรการบังคับในการเอาตัวผู้ต้องหาไว้ในอำนาจรัฐ

โดยไม่มี การตรวจสอบความจริงและการรวบรวมพยานหลักฐานให้เป็นที่แน่ชัดก่อนว่าผู้ต้องหา เป็นผู้กระทำความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหา และในการตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐาน พนักงานสอบสวนจะรวบรวมแต่พยานหลักฐานข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหาซึ่งเป็นผลร้ายและเป็นพยานหลักฐานที่ยืนยันผู้ต้องหาส่วนพยานหลักฐานข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์และเป็นผลดีต่อผู้ต้องหาพนักงานสอบสวนจะไม่รวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนทั้งนี้ ในการตรวจสอบความจริงและการรวบรวมพยานหลักฐาน พนักงานสอบสวนนั้นกระทำโดยลำพังโดยมิได้มีองค์การภายนอกเข้าร่วมในการตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานข้อเท็จจริงด้วย ทำให้สำนวนการสอบสวนได้พยานหลักฐานข้อเท็จจริงที่ไม่สมบูรณ์เป็นการแสดงให้เห็นว่าการสอบสวนของพนักงานสอบสวนนั้นไม่มีความเป็นภววิสัย (objectivity)

ในระหว่างดำเนินการสอบสวนเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหาเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ พนักงานสอบสวนจะต้องส่งไปให้แพทย์ทำการตรวจพิสูจน์ถึงความวิกลจริตว่าผู้ต้องหา มีความวิกลจริตและมีความสามารถในการต่อสู้คดีได้หรือไม่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 กับทั้งประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ข้อ 227 วรรคแรก ได้บัญญัติว่า “ในกรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่า ผู้ต้องหาเป็น คนวิกลจริต และไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้งดการสอบสวนไว้จนกว่าผู้ต้องหานั้นจะหายวิกลจริต หรือต่อสู้คดีได้และให้ส่งตัวผู้ต้องหาไปยังโรงพยาบาลโรคจิต หรือมอบแก่ผู้อนุบาล หรือผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้อื่นที่เต็มใจรับไปดูแลรักษาก็ได้ตามแต่จะเห็นสมควร” บทบัญญัติของกฎหมายทั้งสองมาตรานี้เป็นเรื่องการคุ้มครองผู้ต้องหาที่มีความวิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ โดยมุ่งเน้นในเรื่อง “ความสามารถในการต่อสู้คดี” เป็นหลักสำคัญยิ่งกว่าหลัก “ความวิกลจริต” ซึ่งข้อเท็จจริงในส่วนของความวิกลจริตและความสามารถในการต่อสู้คดีเป็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาที่จะต้องมีการรวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน แต่พนักงานสอบสวนมิได้ดำเนินการตรวจสอบหรือรวบรวมข้อเท็จจริงนี้ไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับความวิกลจริตในการที่จะต้องส่งผู้ต้องหาไปให้แพทย์ทำการตรวจถึงอาการความวิกลจริต ทั้งในทางปฏิบัติเมื่อพนักงานสอบสวนทราบหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหาเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ หรือกรณีที่ผู้ต้องหา ผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาแสดงพยานหลักฐานทางการแพทย์ว่าผู้ต้องหา มีความวิกลจริตหรือความผิดปกติทางจิตพนักงานสอบสวนจะงดการสอบสวน หรือกรณีที่ผู้ต้องหา มีความวิกลจริตแต่บุคคลนั้นสามารถต่อสู้คดีได้ พนักงานสอบสวนจะดำเนินการสอบสวนคดีต่อไป โดยพนักงานสอบสวนมิได้ดำเนินการส่งตัวผู้ต้องหาไปให้แพทย์ทำการตรวจพิสูจน์ถึงความวิกลจริตและความสามารถในการต่อสู้คดีหรือหากในกรณีที่มีการส่งตัวผู้ต้องหาไปให้แพทย์ตรวจถึงความวิกลจริตและความสามารถในการต่อสู้คดีก็มิได้มีการตรวจถึงความวิกลจริตหรือความผิดปกติทางจิต และมีได้มีการรวบรวมผลการตรวจของแพทย์ในเรื่องความวิกลจริตและความสามารถในการต่อสู้คดี รวมทั้งหลักฐานทางการแพทย์ที่แสดงว่าผู้ต้องหา มีความวิกลจริต

หรือความผิดปกติทางจิตไว้ในสำนวนการสอบสวนเมื่อมาถึงชั้นพนักงานอัยการ พนักงานอัยการ จึงไม่นำข้อเท็จจริงนี้มาพิจารณาประกอบการสั่งคดีและกำหนดรายละเอียดในคำฟ้อง การดำเนินคดีอาญาจึงยังไม่สอดคล้องกับหลักการค้นหาความจริงและเมื่อคดีขึ้นสู่ศาลศาลก็ได้ทราบถึงข้อเท็จจริงในส่วนที่เกี่ยวกับความวิกลจริตและความสามารถในการต่อสู้คดี รวมทั้งผลการตรวจของแพทย์เพื่อนำมาประกอบดุลพินิจในการลงโทษจำเลยให้เหมาะสมกับตัวบุคคล

จากที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงานมิได้เป็นไปตามขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐที่จะต้องมีการตรวจสอบ “ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหา” และ “ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหา” ให้ได้ความเป็นที่แน่ชัดเสียก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด และมีได้มีการนำข้อเท็จจริงนี้รวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน ทั้งการสอบสวนของพนักงานสอบสวนนั้นกระทำการสอบสวนโดยลำพังมิได้มีองค์กรภายนอกเข้าร่วมในการตรวจสอบความจริงหรือรวบรวมพยานหลักฐานด้วย แสดงให้เห็นว่าการสอบสวนของพนักงานสอบสวนไม่มีความเป็นภววิสัย (objectivity) และในระหว่างดำเนินการสอบสวนพนักงานสอบสวนทราบหรือมีเหตุอันเชื่อว่าผู้ต้องหาไม่มีความวิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ หรือผู้ต้องหาไม่มีความวิกลจริตแต่สามารถต่อสู้คดีได้ รวมทั้งกรณีที่ผู้ต้องหา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาแสดงหลักฐานทางการแพทย์ว่าผู้ต้องหาไม่มีความวิกลจริตพนักงานสอบสวนมิได้ดำเนินการส่งผู้ต้องหาไปให้แพทย์ตรวจ หรือหากมีการส่งไปให้แพทย์ตรวจคงตรวจเพียง “ความสามารถในการต่อสู้คดี” เท่านั้น โดยมีได้ตรวจถึง “ความวิกลจริตหรือความผิดปกติทางจิต” และในการส่งผู้ต้องหาไปตรวจมิได้นำผลการตรวจของแพทย์หรือพยานหลักฐานที่ผู้ต้องหานำมาแสดงรวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนเพื่อเป็นพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวน

2. การตรวจสอบความจริงในชั้นเจ้าพนักงานกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งเป็นบุคคลวิกลจริต

การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) ในประเทศภาคพื้นยุโรป พนักงานอัยการเป็นเจ้าพนักงานหลักของรัฐที่ทำหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนฟ้องร้อง โดยที่ระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยพนักงานอัยการเป็นเจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการสั่งคดีและฟ้องคดีอาญาต่อศาลจะเห็นได้ว่าวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยตรงกับวิธีพิจารณาความอาญาในประเทศภาคพื้นยุโรป อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยนั้นเป็น “การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ” จะมีความแตกต่างกันก็ตรงที่การดำเนินคดีอาญาในประเทศภาคพื้นยุโรปพนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่เริ่มคดีอาญาเองได้หรือมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้ แต่การดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตำรวจเป็นผู้มีอำนาจในการเริ่มดำเนินคดีอาญาหรือสอบสวนคดีอาญา แต่การดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวนนั้นถือว่าเป็นการดำเนินคดีอาญาเพื่อพนักงานอัยการ

ในปัจจุบันมีการแยก “หน้าที่การสอบสวนฟ้องร้อง” และ “หน้าที่การพิจารณาพิพากษา” ออกจากกัน และยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาจากการเป็น “กรรมในคดี” (Procedural object) ขึ้นเป็น “ประธานในคดี” (Procedural subject) และเป็นส่วนหนึ่งของวิธีพิจารณาความอาญาที่มีสิทธิต่างๆ ในอันที่จะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่และได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย โดยสันนิษฐานไว้ก่อนว่า จำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเขาผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิด

เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญา พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการสอบสวน กล่าวคือ การตรวจสอบความจริง (Examination Principle) การตรวจสอบความจริงในคดีอาญามี 2 ชั้น คือ การตรวจสอบความจริงในชั้นเจ้าพนักงาน และการตรวจสอบความจริงในชั้นศาล

การตรวจสอบความจริงในชั้นเจ้าพนักงาน คือ การสอบสวนและการสั่งคดีของ พนักงานอัยการซึ่งต้องมีความเป็นภววิสัย (objectivity)

การตรวจสอบความจริงในชั้นเจ้าพนักงาน จะเริ่มต้นเมื่อพนักงานสอบสวนได้ทราบ เรื่องการกระทำความผิดไม่ว่าโดยการร้องทุกข์ การกล่าวโทษ หรือจากวิธีอื่นใด เมื่อทราบเรื่องการ กระทำความผิดแล้วพนักงานสอบสวนจะต้องเริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า การสอบสวน คือ การ ตรวจสอบความจริง พนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการเกี่ยวกับ ความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิด มาฟ้องลงโทษ การสอบสวนในชั้นเจ้าพนักงานนี้จะประกอบด้วยการกระทำ 2 ชั้นตอน คือ รวบรวมพยานหลักฐาน และการใช้มาตรการบังคับ

การรวบรวมพยานหลักฐาน พนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวม “ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการ กระทำของผู้ต้องหา” และ “ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหา” ซึ่งพยานหลักฐานที่ต้องรวบรวมมี 3 ชนิด คือ

- (1) พยานหลักฐานที่เป็นผลร้ายแก่ผู้ต้องหาหรือพยานหลักฐานที่ยันผู้ต้องหา
- (2) พยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาหรือเป็นประโยชน์กับผู้ต้องหา และ
- (3) พยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษ

ส่วนขั้นตอนที่สองการใช้มาตรการบังคับ เป็นการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐโดยการ เรียก จับ ควบคุม หรือขังซึ่งจะใช้ได้ต่อเมื่อกรณีที่มีความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดีเพื่อการ สอบสวนหรือสอบสวนเพิ่มเติมอันเกี่ยวกับคดีนั้นต่อไป และการที่จะเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ จะต้องได้ความจริงว่าผู้ต้องหานั้นได้กระทำความผิดจริง

เมื่อพนักงานสอบสวนได้ทราบถึงการกระทำความผิดทางอาญา พนักงานสอบสวน จะต้องรวบรวม “ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหา” โดยให้พนักงานสอบสวนรวบรวม พยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือ บริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 และ “ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัว ผู้ต้องหา” โดยพนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเพื่อทราบถึงความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติ

อันเป็นอาณัติของผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138 (คณิต ณ นคร, 2552: 26-27) ข้อเท็จจริงทั้ง 2 ส่วนนี้จะทำให้ทราบถึงอายุ ประวัติความเป็นมาของชีวิต ความประพฤติ การศึกษา ฐานะทางสังคม ภาวะทางจิต สุขภาพ เป็นต้น พนักงานสอบสวนจะรวบรวมแต่พยานหลักฐานที่ยืนยันผู้ต้องหาอย่างเดียวนั้นไม่ได้ แต่จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาด้วย เพราะในคดีอาญานั้นต้องตัดสินกันด้วยความจริง และการที่จะวินิจฉัยว่าสิ่งใดจริงหรือไม่อย่างไร ต้องพิจารณาโดยการฟังความทุกฝ่ายมิใช่ฝ่ายเดียว การสอบสวนจึงต้องมี “ความเป็นภววิสัย”(objectivity) และเมื่อได้ตรวจสอบความจริงจนเป็นที่แน่ชัดทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายแล้วว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนจึงจะใช้มาตรการบังคับเพื่อเอาตัวผู้ต้องหาไว้ในอำนาจรัฐเพื่อดำเนินการสอบสวนหรือสอบสวนเพิ่มเติมต่อไปเพื่อให้ได้พยานหลักฐานมาดำเนินคดี

ในระหว่างดำเนินการสอบสวนพนักงานสอบสวนทราบหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหาที่มีความวิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจงดการสอบสวนเพื่อให้แพทย์ตรวจอาการของผู้ต้องหาที่สงสัยว่าเป็นผู้วิกลจริตซึ่งถือเป็นขั้นตอนแรกในการให้ความคุ้มครองผู้กระทำความผิดที่มีความวิกลจริต เมื่อแพทย์ตรวจแล้วได้ความว่าผู้ต้องหาเป็นผู้วิกลจริตให้พนักงานสอบสวนงดการสอบสวนไว้จนกว่าผู้ต้องหาจะหายจากความวิกลจริตและมีความสามารถในการดำเนินคดีได้ แต่หากได้ความว่าบุคคลนั้นเป็นผู้วิกลจริตแต่ยังสามารถต่อสู้คดีได้ก็ต้องดำเนินคดีต่อไปโดยให้ดำเนินการสอบสวนต่อไป กับทั้งประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ข้อ 227 วรรคแรกได้บัญญัติว่า “ในกรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่า ผู้ต้องหาเป็นคนวิกลจริต และไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้งดการสอบสวนไว้จนกว่าผู้ต้องหานั้นจะหายวิกลจริต หรือต่อสู้คดีได้และให้ส่งตัวผู้ต้องหาไปยังโรงพยาบาลโรคจิต หรือมอบแก่ผู้อนุบาล หรือผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้อื่นที่เต็มใจรับไปดูแลรักษาก็ได้ตามแต่จะเห็นสมควร”ซึ่งบทบัญญัติของกฎหมายทั้งสองมาตรานี้เป็นเรื่องการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาที่มีความวิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ฉะนั้น การดำเนินคดีจะกระทำได้อีกต่อเมื่อผู้ต้องหาที่มีความสามารถในการต่อสู้คดีป้องกันสิทธิของตนได้อย่างเต็มที่ หากขณะใดที่ผู้ต้องหาที่มีความวิกลจริตและไม่สามารถที่จะกระทำหรือใช้สิทธิในการต่อสู้คดีได้ จึงเป็นการสมควรที่จะงดการสอบสวนคดีไว้ก่อนจนกว่าผู้ต้องหามีความสามารถที่จะเข้าใจสภาพในการดำเนินคดีเกี่ยวกับตนและสามารถเข้าใจถึงสิทธิของตนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

ทั้งนี้ในการตรวจสอบความจริงและการรวบรวมพยานหลักฐานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหา และการส่งผู้ต้องหาไปตรวจถึงความวิกลจริตและความสามารถในการต่อสู้คดี พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่จะต้องตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหา รวมทั้งความวิกลจริตโดยรวบรวมผลการตรวจหรือหลักฐานที่แสดงถึงความวิกลจริตไว้ในสำนวนการสอบสวน เพื่อประกอบดุลพินิจของพนักงานอัยการในการดำเนินการสั่งฟ้องคดี และเพื่อประกอบดุลพินิจของ

ศาลในการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด(Individualization of Punishment)เพราะหากพิจารณาจากความเป็นจริงแล้วจะพบว่า มนุษย์ทุกคนมีความสามารถไม่เท่ากันในการคิดสติปัญญา ความรับผิดชอบ มีทั้งบุคคลที่สมควรจะได้รับโทษหรือไม่ต้องรับโทษ และการลงโทษตามนี้มุ่งเน้นที่ตัวผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ เพื่อแก้ไขอบรมบ่มนิสัยของผู้กระทำความผิดให้สามารถกลับตัวเป็นคนดีและกลับคืนสู่สังคมได้ หรือได้รับการรักษาตามอาการที่เขาเป็นเพื่อที่เขาจะได้หายจากอาการความวิกลจริตและกลับไปใช้ชีวิตอย่างคนปกติ เพราะการลงโทษโดยการทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษที่ยากลำบากหรือเป็นผลร้าย ในบางกรณีก็ไม่เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิด และไม่สามารถทำให้ผู้กระทำความผิดประพฤติตัวดีขึ้นมาได้ (อัจฉริยา ชูตินันท์, 2557: 135-136)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบการตรวจสอบความจริงในชั้นเจ้าพนักงานกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาซึ่งเป็นบุคคลวิกลจริต

การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ(Public Prosecution) ประเทศภาคพื้นยุโรป พนักงานอัยการเป็นเจ้าพนักงานหลักของรัฐที่ทำหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนและพนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่เริ่มคดีอาญาเองได้หรือมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้โดยพนักงานสอบสวนเป็นผู้ช่วยพนักงานอัยการในการรวบรวมพยานหลักฐานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหา

เมื่อพนักงานสอบสวนทราบถึงการกระทำความผิดอาญา พนักงานสอบสวนจะต้องตรวจสอบความจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน “ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำ” และ “ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำ” เพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และเพื่อทราบประวัติความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติของผู้ต้องหา เช่น อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม สภาพความผิดและเหตุอื่นอันควรปราณี เป็นต้น เพื่อให้การตรวจสอบความจริงในชั้นเจ้าพนักงานในเรื่องการสอบสวนและการสั่งคดีมีความเป็นภววิสัย (objectivity) (คณิต ฌ นคร, 2555: 450) แต่ในทางปฏิบัติเมื่อมีความผิดทางอาญาเกิดขึ้น ตำรวจจะดำเนินการจับกุมผู้ต้องหาทันทีโดยมิได้มีการตรวจสอบความจริงก่อนว่าเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ และในการรวบรวมพยานหลักฐานทางกรมตำรวจจะให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานแต่ในทางที่เป็นผลร้ายไว้ในสำนวนการสอบสวน ส่วนพยานหลักฐานที่เป็นผลดีกับผู้ต้องหาหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาพนักงานสอบสวนจะไม่ให้ความสนใจในการรวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน ซึ่งทำให้การสอบสวนของพนักงานสอบสวนและการสั่งคดีของพนักงานอัยการไม่มีความเป็นภววิสัย (objectivity)

ในระหว่างดำเนินคดีพนักงานสอบสวนทราบว่าผู้ต้องหา มีความวิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้พนักงานสอบสวนจะต้องส่งผู้ต้องหาไปให้แพทย์ตรวจ และงดการสอบสวนไว้

ก่อน แต่ในทางปฏิบัติเมื่อพนักงานสอบสวนทราบถึงความวิกฤตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ พนักงานสอบสวนจะงดการสอบสวนทันที หรือผู้ต้องหาที่มีความวิกฤตแต่สามารถต่อสู้คดีได้ พนักงานสอบสวนจะดำเนินคดีต่อไป โดยไม่ดำเนินการส่งผู้ต้องหาไปให้แพทย์ตรวจ การสั่งงดการสอบสวนและการส่งผู้ต้องหาไปให้แพทย์ตรวจเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนโดยลำพังที่จะใช้ดุลพินิจ ซึ่งการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนอาจทำให้ผู้ต้องหาไม่ได้รับความคุ้มครอง หรือกรณีมีการส่งไปให้แพทย์ตรวจก็ไม่มีผลรวบรวมผลการตรวจหรือหลักฐานเกี่ยวกับความวิกฤตไว้ในสำนวนการสอบสวน เมื่อคดีมาถึงพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจึงไม่ทราบถึงข้อเท็จจริงในส่วนนี้เพื่อนำมากำหนดรายละเอียดในคำฟ้อง เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลศาลก็ไม่อาจทราบข้อเท็จจริงเพื่อนำมาพิจารณาประกอบดุลพินิจในการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้ต้องหา

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีการดำเนินคดีอาญาพนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่เริ่มคดีอาญาหรือมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้เอง โดยพนักงานสอบสวนเป็นผู้ช่วยพนักงานอัยการ ในการสอบสวนรวบรวมในเรื่องที่เกี่ยวกับมูลเหตุในการกระทำความผิด เป้าหมายของผู้กระทำความผิด ความรู้สึกนึกคิดซึ่งเห็นได้จากการกระทำความผิด และจิตใจที่มีอยู่ในการกระทำความร้ายแรงของการกระทำความผิด ลักษณะของการกระทำความผิด และผลที่สะท้อนให้เห็นถึงความชั่วของการกระทำความผิด ประวัติภูมิหลังความประพฤติ ฐานะทางเศรษฐกิจและหากในระหว่างดำเนินการสอบสวนปรากฏว่าผู้ต้องหาที่มีความบกพร่องทางกายหรือทางจิต พนักงานอัยการจะส่งบุคคลนั้นไปโรงพยาบาลจิตเวชให้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจถึงอาการทางจิต หากตรวจแล้วเห็นว่ามีความบกพร่องแพทย์นั้นจะทำความเห็นส่งให้ศาลโดยให้ศาลพิจารณาสั่งว่าควรควบคุมผู้นั้นไว้ที่โรงพยาบาลจิตเวชเพื่อการรักษาหรือจะดำเนินคดีต่อไป

ส่วนในประเทศฝรั่งเศสตำรวจจะมีผู้บังคับบัญชา 2 ฝ่าย คือ ผู้บังคับบัญชาฝ่ายตำรวจโดยตรงกับพนักงานอัยการ ในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญารอการเป็นผู้นับหน้าที่จะช่วยเหลือพนักงานอัยการโดยจะต้องฟังคำสั่งของพนักงานอัยการเป็นอันดับแรก ดังนั้น ฐานะตำรวจในทางคดีจึงเป็นเพียงองค์กรที่ทำหน้าที่สอบสวนภายใต้การควบคุมของพนักงานอัยการ (อุทัย อาทิวะ, 2554: 73-84) โดยจะต้องสืบเสาะเกี่ยวกับประวัติภูมิหลัง บุคลิกลักษณะ ฐานะทางสังคม สุขภาพทางกายและทางจิตของผู้กระทำความผิด ซึ่งข้อมูลของบุคคลนั้นจะประกอบไปด้วยการยอมรับสารภาพของผู้กระทำความผิด ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการกระทำความผิด เช่น เป็นบุคคลที่ครอบครัวหย่าร้าง หรือบุคคลที่สถานะทางครอบครัวตกอยู่ในสถานการณ์ที่ลำบากทางการเงิน อายุของผู้กระทำความผิด การกระทำความผิดติดเป็นนิสัย ผู้กระทำความผิดได้เคยกระทำความผิดมาก่อนหรือเคยได้รับการอภัยโทษ การเป็นคนต่างด้าว และพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด เช่น การพุดจา บุคลิกลักษณะอันน่ากลัว หรือน่าจะเป็นอันตรายและในระหว่างการดำเนินคดีผู้ต้องหาอยู่ระหว่างการควบคุม อาจร้องขอต่อแพทย์เพื่อทำการตรวจสอร่างกายของตนได้ทุกขณะหรือในกรณีที่พนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษาได้สวนหรือเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี หรือสมาชิกคนในครอบครัวของผู้ถูกควบคุมตัวเห็นสมควรร้อง

ขอให้ส่งบุคคลนั้นไปให้แพทย์ตรวจว่าผู้ถูกควบคุมตัวเหมาะสมกับมาตรการควบคุมตัวหรือไม่ และผลการตรวจของแพทย์นั้นรวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน

จะเห็นได้ว่าในการดำเนินคดีอาญาในประเทศภาคพื้นยุโรปนั้นพนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการเริ่มคดีอาญาเองได้หรือมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้ และการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาจะกระทำโดยพนักงานสอบสวน โดยถือว่าพนักงานสอบสวนนั้นเป็นผู้ช่วยพนักงานอัยการ แต่ในประเทศไทยเรานั้นพนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการเริ่มคดีอาญาหรือสอบสวนคดีอาญา ตลอดทั้งรวบรวมพยานหลักฐาน แต่การดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวนนั้นต้องถือว่าเป็นการดำเนินคดีอาญาเพื่อพนักงานอัยการ

4. ข้อเสนอแนะ

1) แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138

เดิม มาตรา 138 บัญญัติว่า “พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหาแต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา”

ให้แก้เป็น “พนักงานสอบสวนมีอำนาจหน้าที่ต้องสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา รวมทั้ง ความวิกลจริตโดยให้มีการรวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน แต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา”

เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138 อำนาจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานกฎหมายมิได้บังคับให้พนักงานสอบสวนจะต้องกระทำ แต่เป็นอำนาจที่พนักงานสอบสวนเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำก็ได้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138 เพื่อกำหนดหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่จะต้องรวบรวม “ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหา” และตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ “ความวิกลจริต” โดยให้มีการนำพยานหลักฐานข้อเท็จจริงนี้รวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน

2) แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14/1 ว่า

“เมื่อพนักงานสอบสวนทราบ หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหา มีความวิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ตามมาตรา 14 หรือผู้ต้องหา สามเริ่ ญาติ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ต้องหา แสดงหลักฐานเกี่ยวกับความวิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้พนักงานสอบสวนทำคำร้องพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาส่งผู้ต้องหาไปให้แพทย์ตรวจถึงความวิกลจริต อาการผิดปกติทางจิต และความสามารถในการต่อสู้คดี แล้วให้นำผลการ

ตรวจของแพทย์หรือหลักฐานเกี่ยวกับความวิกลจริต ความผิดปกติทางจิต และความสามารถในการต่อสู้คดีรวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน

หากพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการเห็นว่าไม่ควรส่งผู้ต้องหาไปให้แพทย์ตรวจตามความในวรรคแรก ผู้ต้องหา สามี ภริยา ญาติ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ต้องหา มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลพิจารณาสั่งให้ส่งผู้ต้องหาไปให้แพทย์ตรวจ”

พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจในการส่งผู้ต้องหาไปตรวจได้ตามลำพัง ซึ่งอาจทำให้ผู้ต้องหาไม่ได้รับการคุ้มครอง ทั้งอาการความวิกลจริต ความผิดปกติทางจิตมิได้มีอยู่ตลอดเวลาเป็นการถาวร อาจจะเป็นเพียงชั่วคราว และพนักงานสอบสวนก็มิได้มีความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับทางการแพทย์ด้านจิตเวชที่จะพิจารณาได้ว่าบุคคลนั้นมีความวิกลจริตในอันที่จะไม่ความสามารถต่อสู้คดีได้ อาการความผิดปกติทางจิตก็ได้แสดงให้เห็นปรากฏชัดแจ้งที่พนักงานสอบสวนจะใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนงดการสอบสวน หรือดำเนินคดีต่อไป อันทำให้ผู้ต้องหาไม่ได้รับความเป็นธรรม และหากมีการส่งไปตรวจก็ได้มีการรวบรวมผลการตรวจไว้ในสำนวนการสอบสวนจึงควรบัญญัติเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และในกรณีที่บัญญัติให้ สามี ภริยา ญาติ หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ต้องหา ร้องขอต่อศาลได้นั้นเนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญาได้มีบทกฎหมายที่ให้อำนาจแก่บุคคลเหล่านี้สามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

3)แก้ไขเพิ่มเติมประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ข้อ 227/1 ว่า

วรรคแรก“ในโอกาสแรกที่จับกุมหรือรับมอบตัวผู้กระทำความผิด ให้พนักงานสอบสวนตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความวิกลจริต เพื่อทราบถึงสภาพจิตว่ามีความวิกลจริต ความผิดปกติทางจิต และความสามารถในการต่อสู้คดีหรือไม่ และให้นำผลการตรวจของแพทย์รวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนเพื่อเป็นพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนด้วย”

วรรคสอง“เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความวิกลจริต ให้ส่งสำนวนการสอบสวนอันเกี่ยวกับข้อเท็จจริงของความวิกลจริตหรือความผิดปกติทางจิตให้พนักงานอัยการเป็นผู้พิจารณาสั่งให้ส่งผู้ต้องหาไปให้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตเวชทำการตรวจถึงความวิกลจริต”

เนื่องจากประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ข้อ 227ไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการตรวจพิสูจน์อาการความวิกลจริต ความผิดปกติทางจิต และความสามารถในการต่อสู้คดี และมีได้มีการนำผลการตรวจของแพทย์รวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ข้อ 227/1เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

คณิต ฌ นคร.(2552). วิ.อาญาวิพากษ์ “วิธีพิจารณาความอาญาไทย:หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน”. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

-----.(2558). กระบวนการยุติธรรมกับรัฐธรรมนูญใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ:วิญญูชน.

อัจฉรียา ชูตินันท์. (2557). อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ:วิญญูชน.

อุทัย อาทีเวช. (2554). รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส. ห้างหุ้นส่วนจำกัด
วี.เจ.พรีนติ้ง.